

Dr. Öğr. Üyesi Hasan EKİCİ

Aksaray Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Aksaray/TÜRKİYE
hasanekici0202@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2004-1371

ATFİ AHMED EFENDİNİN BİR MECMÛADA YER ALAN ŞİİRLERİ

THE POEMS OF ATFİ TAKEN PLACE IN A
JOURNAL/MAGAZINE

DOI Number: 10.28981/hikmet.396471

ÖZ

Atfî Ahmed Efendi, 18. yüzyıl klasik Türk edebiyatı şair ve şâirlerinden biridir. Tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda Atfî'nin hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Atfî'nin kaleme aldığı manzum sözlük serhi olan Şerh-i Tuhfe adlı eserden hareketle, 17. yüzyılın ikinci yarısı ile 18. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilmektedir. Bazı biyografik kaynaklarda Atfî'nin şiirlerinden bahsedilse de divan sahibi olduğuna dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Atfî'nin Millet Kütüphanesi 663 numaralı mecmûada yer alan şiirlerine bakıldığında, âşıkane şiir tarzında yazdığı görülmektedir. Edebiyat tarihlerinin yazılmasında mecmûalardaki şiir ve şairlerin dikkatle gözden geçirilmesi oldukça önemlidir. Birer antoloji niteliği taşıyan mecmûalarda bilinen şairlerin yeni şiirlerine rastlanıldığı gibi bazı şiirlerine sadece şiir mecmûalarında rastladığımız adı bilinmeyen şairlerle de karşılaşmak mümkündür. Bu bağlamda mecmûalar, klasik Türk edebiyatının kırkambarlarıdır. Söz konusu mecmûalardan biri de Millet Kütüphanesi Ali Emîri Manzum Eserler 663 arşiv numaralı mecmûadır. Bu mecmûada Atfî'ye ait 21 matla/müfred ve 1 mısra ile 11 gazel bulunmaktadır.

Çalışmamızda Atfî'nin bahsedilen mecmûada yer alan şiirlerinin kısa bir değerlendirilmesi yapılacak, bu şiirlerin çeviri yazılı metni verilecektir. Bu çalışmayla edebiyat tarihi ve Atfî ile ilgili çalışmalara bir nebze de olsa katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: : Klasik Türk şiiri, Bosnalı Atfî Ahmed Efendi, mecmûa, şiir.

ABSTRACT

Atfî Ahmed Efendi is one of the 18th century classical Turkish poets and commentators. Biographies and biographical sources do not have enough information about Atfî's life. Based on his work of Sherh-i Tuhfe, a verse dictionary which Atfî wrote, it is estimated that he lived in the second half of the seventeenth and the first half of the eighteenth century. Although some biographical sources refer to Atfî's poetry, there is no record that he is a divan-owner poet. When we look at the poems of Atfî in journal number 663, it is seen that he wrote in aşıkane poetry style. It is very important to carefully review poems and poets in the journals while writing literary histories. It is possible to encounter some poems with unknown poets, which we only encounter in poetry magazines, as well as the new poems of poets known in magazines with anthology characteristics. In this context, journals are the stores of classical Turkish literature. One of these mentioned magazines is the Library of the Nation Ali Emiri Poetic Works numbered 663 in archives. There are 21 matla/mufred and 1 verse and 11 gazels belonging to Atfî in this Journal. A short evaluation of Atfî's poems in the mentioned magazine will be made, and the translated poems will be given explicitly. The aim of this study is to contribute to the studies related to literature history and Atfî.

Keywords: Classical Turkish poem, Bosnian Atfî Ahmed Efendi, journal, poem.

Giriş

Mecmûa; toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi anlamlarına gelmektedir (Devellioğlu, 1997 : 596). Mecmûalarda, şiir ve mensur metinler iç içe olduğu gibi, tek bir türde yazılan metinler de bulunabilir. Klasik Türk edebiyatında önemli bir yer tutan mecmûa-i eş'ârlar ve mecmû'atü'r-resâiller arasında umulmadık bilgilerle karşılaşmak mümkündür (Köksal, 2016 : 239). Yazıldıkları dönemin edebî zevkine ışık tutan mecmûalar, divan sahibi olmayan şairlerin şiirlerine yer vermesi kadar divan sahibi olan şairlerin divanına girmeyen ve(ya) divan neşirlerinde bulunmayan şiir(ler)ini içermesi bakımından önemli kaynaklardır (Kesik vd. 2015 : 362). Kaynaklarda divan sahibi olduğuna dair bilgi bulunmayan şairlerden biri de Atfî Ahmed Efendidir.

18. yüzyıl şairlerinden olan Atfî Ahmed Efendinin mahlası Atfî'dir. Aslen Bosnalı olan şairin hayatı ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Kaynaklarda ve biyografik eserlerde şairin doğum ve ölüm tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak şaire ait olan *Şerh-i Tuhfe*'nin te'lif tarihi olan 1710'dan hareketle, Atfî'nin 17. yüzyılın ikinci yarısı ile 18. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı söylenebilir (Ekici, 2017 : 26). *Şerh-i Tuhfe* adlı eserin Konya İl Halk kütüphanesindeki nüshasının der-kenârında bu eserin "*Şerh târihi H. 1123 ya'nî Üçüncü Sultân Ahmed zamanıdır.*" bilgisi yer almaktadır. *Şerh-i Tuhfe*'nin hâtîme bölümündeki bir beyitte yer alan bilgilerden hareketle şairin ilmiye sınıfına mensup olduğu ve günümüzdeki karşılığı ilkökul olan sibyan (çocuk) mekteplerinde ders okuttuğu anlaşılmaktadır:

Pes andan sonra iy pâkîze-gevher
Okudurum luğat etfâle ez-ber (E. 264b, B.9)

Atfî Ahmed Efendinin Farsçaya ve Arapçaya hâkim olduğu ve iyi bir eğitim almış olduğu hâtîme bölümündeki şu beyitlerden anlaşılmaktadır:

Lugât-ı Fârsî'i çok tettebbu'
İdüp kıldum nice dürlü temettu' (E. 264b, B.10)

Mürâdif eyledüm Tâzî lugatlar
Ki olmaya me'ânîde galatlar (E. 265a, B.23)

Ayrıca, Atfî'nin astronomi ve uzay bilimleri alanında kaleme aldığı *Hulâsa-i İ'mâli'l-Mu'addil*, *Mukantarât Risâlesi*, *Ceyb-i Âfâk Risâlesi* adlı eserlerinde astronomi âletlerinin tanıtımı ve bazı hesaplamalarla ilgili bilgilerin yer aldığı görülmektedir. *Şerh-i Tuhfe* adlı manzum sözlük şerhinde kozmik âlemle ilgili kavramların açıklanmasında ayrıntılı bilgilere yer verilmesi, şârihin bu alanda iyi bir eğitim aldığını göstermektedir.

İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* adlı eserinde, şiirlerinde "Atfî" mahlasını kullanan müellifin üç beyitlik bir gazeline yer vermiştir. Bu şiire, çalışmamızın gazeller bölümünde yer verilmiştir.

Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum Eserler kataloğu 663 arşiv numaralı mecmûada, 5,6 ve 17 numaralı varaklarda beyitler, 8 numaralı varakta bir mısra ile 66-68 numaralı varaklarda Atfî'ye ait 11 gazel bulunmaktadır. Ayrıca 41-42 numaralı varaklarda ise Atfî'nin Dimetoka'da Hâşimî İsmâil Ağa'ya yazıp gönderdiği bir mektubun sûreti yer almaktadır (Ekici, 2017 : 26).

Üç kısımdan oluşan bu çalışmada, ilk olarak 663 arşiv numaralı mecmûanın tanıtımı yapılmış, ikinci kısımda, mecmûadaki şiirler şekil yönünden incelenmiştir. Üçüncü kısımda ise Millet Kütüphanesi Manzum Eserler Koleksiyonu eski kayıt 663, yeni kayıt 8986 numarada bulunan mecmûada Atfî'nin şiirleri tespit edilmiş, bu şiirler bilim dünyasına kazandırılmıştır. Bu çalışmanın öncelikli hedefi söz konusu şiirlerin çeviri yazılı metnin verilmesidir.

1. Millet Kütüphanesi 663 Arşiv Numaralı Mecmûanın Özellikleri

Çalışmamıza konu olan mecmûa, Millet Kütüphanesi Manzum Eserler koleksiyonu, eski 663, yeni 8986 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Eserin kim tarafından kaleme alındığı konusunda elimizde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Mecmûa, 99 varaktan meydana gelmektedir. Mecmûa; tâlik hattıyla yazılmış olup 152x205 mm. (iç-dış) sayfa boyutlarına sahiptir. Mecmûada saman kâğıdı kullanılmıştır. Eser, mukavva ciltlidir. Metinler, siyah mürekkeple, başlıklar ve söz başları kırmızı yazılmıştır. Şirazesini bozuk, bazı yapraklar rutubet görmüştür. Eserin mukaddime kısmı yoktur. Eserde manzum ve mensur örnekler bulunmakla birlikte şiirler daha ağırlıktadır. Mecmûanın mensur metinler bölümlerindeki satır sayısı genellikle 22'dir.

Mecmûada şiirleri bulunan şairler, alfabetik olarak şu şekildedir:

Ahmed Paşa, Âlî, Âlî Kırımî, Arzî, Âsım, Atfî, Bâkî, Behâyî, Behişî, Emrî, Emîrî, Fahrî, Fâiz Efendi Edirnevî, Fâizî, Fasihî, Fehîm, Figânî, Fuzûlî, Haletî, Hadîzâde, Hâşimî, Hâşimî Çelebi, Hâşimî Dimetokavî, Hayâlî, Hedâyî, İshâk, İsmetî, Kâdrî, Kâmî, Kayyûmî, Lem'î, Mezâkî, Misâlî, Münîf, Müştâk, Nâbî, Nâhîfî, Nâilî, Nâfiz, Nâtık, Necîbî, Nef'î Nev'î, Neylî, Nizâmî, Osmân Efendi-zâde, Rahmî, Râsih, Râsid, Râzî, Riyâzî, Rûhî, Rûhî Efendi, Rûhî Efendi Dimetokavî, Rûmî, Rumûzî, Rüşdî, Sâbit, Sâbit Efendi, Sadî, Sadrî, Seyyid Vehbî Efendi, Sırrî, Sûzî, Sükûnî, Şehdî, Şehrî, Şerîf Sabrî, Şuğlî, Tâlib, Tûrâbî, Vahdî, Vehbî, Vecdî, Veysî Efendi, Yahyâ. Ayrıca mahlassız manzumeler de mevcuttur.

Baş: Didüm kabağa öpme sakın la'l-i dilberi
Tutmadı sözüm öpdi güler kahkaha ile

Son: Sen sen ol ehl-i keyf olan yirde
Eksük itme kahveni bir ferde

Mecmûada diğer nazım şekliyle yazılmış şiirler bulunmakla birlikte şiirlerin büyük bir bölümü gazel nazım şeklinde yazılmıştır. Kronolojik açıdan

mecmûanın ihtiva ettiği şiirler, XV.-XVIII. yüzyıl aralığında oldukça geniş bir zaman dilimindeki metinlerdir. Mecmûada 81 şaire ait şiirler tespit edilmiştir.

2. Atfî Ahmed Efendiye Ait Şiirlerin Genel Özellikleri

Atfî'nin çalışmamıza esas olan şiirleri, Millet Kütüphanesi AEME arşiv 663 numaralı mecmûada kayıtlı bir yazmada yer almaktadır. Bu şiirler, 21 müfred/matla beyit ve 1 mısra ile 11 gazelden oluşmaktadır. Bu gazeller “velehu” ibaresi ile sıralanmıştır. Atfî'ye ait şiirlere bakıldığında özellikle gazellerinde aşk ve aşkın halleri, aşkın terennümü ve sevgilinin görüntü düzeyleri konusunda sanat ve estetiğin ön planda olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Beyitlerin Özellikleri

Beyit	Kafiye Şeması	Varak Numarası
1	ab	4b
2	aa	4b
3	aa	4b
4	aa	5a
5	aa	5a
6	aa	5a
7	aa	5a
8	aa	5b
9	aa	5b
10	aa	6a
11	aa	16a
12	aa	16b
13	aa	16b
14	ab	16b
15	ab	16b
16	ab	16b
17	ab	16b
18	ab	16b
19	aa	16b
20	ab	16b
21	ab	16b

Tablo 2: Gazelerde Kullanılan Kafiye ve Redifler

Şiirler	No	Kafiye	Redif	Beyit Sayısı	Varak Numarası
Atfî'nin Gazelleri	1	-â	çekerüz	5	66b
	2	-â	-ya çıkar	5	66b
	3	-er	-üm vardır	5	66b
	4	-ân	olduğum demler	5	67a
	5	-âd	olduğum demler	5	67a
	6	-âr	olduğumdandır	5	67a
	7	-ân	koşup giden	7	67b
	8	-âz	itsek	5	67b
	9	-ân	eyleme	7	67b
	10	-ân	-ı muz	5	68a
	11	-îz	olur peydâ	5	68a

Tablodan anlaşıldığı gibi mecmûada yer alan gazellerin beyit sayısı çoğunlukla beş beyittir.

Tablo 3: Gazel ve Beyitlerde Kullanılan Aruz Kalıpları

Vezin	Bahir	Kullanım Sayısı	Yüzdellik
Mefâ'ilün/Fe'ilün/ Mefâ'ilün / Fe'ilün	Hezec	2	% 6.25
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün	Hezec	1	% 3.125
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün	Hezec	7	% 21.875
Mef'ülü/ Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü /Fe'ülün	Hezec	3	% 9.375
Mef'ülü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün	Muzâri	3	% 9.375
Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün	Remel	10	% 31.25
Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fa'lün	Remel	6	% 18.75

Atfî'nin çalışma konumuz olan mecmûadaki şiirlerine bakıldığında en çok remel bahrinden “*Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*” veyninin kullanıldığı görülmektedir.

Atfî'nin şiirleri dil ve üslup açısından değerlendirildiğinde genel olarak matla ve müfred beyitlerde gazellere göre daha anlaşılır bir dil kullanıldığı görülmektedir. Atfî'nin gazellerinde kullandığı tamlamalar genellikle Farsçadır. Gazellerinde aşk acısı, aşkın yansımaları ve sevgilinin görüntü düzeylerinin ön planda tutulduğu görülmektedir.

3. Atfî Ahmed Efendiye Ait Şiirlerin Çeviri Yazısı

3.1. Metin Teşkili

1. Atfî'ye ait yayımlanmamış şiirler, çevri yazı olarak verilmiştir. Yeni yazıya aktarımda bulunurken, ilim çevrelerince kabul edilen transkripsiyon alfabesi esas alınmıştır.
2. Oluşturulan metinde genel olarak İsmail Ünver'in¹ teklifleri dikkate alınmıştır.
3. Şiirlerin (gazel, beyit,) kalıpları üzerlerinde gösterilmiştir.
4. Mecmûadaki şiirler, mecmûa sayfalarındaki önceliğe göre sıralanmıştır.

¹ İsmail Ünver (1193), “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, XI (1), 51-89.

3.2. Beyitler

[4b]**1**

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (Fâ' lün)

Şarḥ-ı vâkıf diyü gösterdi berât-ı ḥüsnüñ
 Aldı dil tevliyetini Mütevellî-zāde

[4b]**2**

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün
(Fâ' lün)

Zülfüne bend olan olmaz imiş āzāde
 Bizi bî-mu' in esîr itdi Esîrci-zāde

[4b]**3**

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün
(Fâ' lün)

Ders-i nahviyle nazîri yoğ imiş dünyāda
 Bir gelenlerden imiş 'āleme Vaḥdî-zāde

[5a]**4**

Mefâ' ilün/Fe' ülün/ Mefâ' ilün / Fe' ülün

Yegâne-i dehr diyü nazîri yoğ seḥāda
 'Aşırda birdür ' Abdü'l-kerîm Efendi-zāde

[5a]**5****Velehu**

Mefâ' ilün/Fe' ülün/ Mefâ' ilün / Fe' ülün

Güzellerin düşürdi zamānenüñ kesāda
 Zuhûr idelden ' Abdü'l-kerîm Efendi-zāde

[5a]

6

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün
(Fâ' lün)

Şerbet-i vaşluña dil-teşneleri âmâde
N'ola cām-ı lebini şunsa Hoş-âbcı-zâde

[5a]

7

Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Fe' ülün

Görüp ibrîz-i meksûrı halâda
Kırığumdur dimiş Çömlekci-zâde

[5b]

8

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün
(Fâ' ilâtün) (Fâ' lün)

Tâb-ı hicrûñ ile maħrûr nice üftâde
Teşnelerdür buzuña şimdi Hoş-âbcı-zâde

[5b]

9

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün
(Fâ' lün)

Miħneti cevrine şabr eylegil iy üftâde
Diler iseñ saña meyl eyleyü Eyyüb-zâde

[6a]

10

Mef' ülü/Mefâ' ilü/Mefâ' ilü /Fe' ülün

Dinse n'ola bir şâhid-i ferħunde-liķâdur
Zih-giri ki engüşt-nümâ-yı zürefâdur

[16a]
11

Mef' ülü/Mefā' ilü/Mefā' ilü /Fe' ülün

Dimetoğa'nuñ bāğ-ı cihānda eşi yoqdur
Her dem bulunur taze yimiş dilberi çoqdur

[16b]
12

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/ Fā' ilün

Güzeli ağıyardan men' itmeğe çekme emek
İy göñül divānelikdür vaqf mülk olsun dimek

[16b]
13

Mefā' ilün/Mefā' ilün/Mefā' ilün/Mefā' ilün

Ma' ārif bilmeyen dilber hemān bir naqş şüretdür
Bağar şāhīn gibi ammā haqīkatde şıgırcıqdur

[16b]
14

Müfred

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/ Fā' ilün

Dilberā şirīn lebüñ emr itseñ emsem didüm
Didi em emr eyledüm ağızından ammā çıqmasun

[16b]
15

Fe' ilātün/Fe' ilātün/Fe' ilātün/Fe' ilün

Şayd-ı hūbāna harīşum şaçalum ağı olalı
Dilerüm ki idem ol māhı bu ağı ile şikār

[16b]
16

Müfred

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/ Fā' ilün

Fenn-i ' aşkı şöyle taşşıl itmişüm ' ālemde kim
Düşürüp ' uşşākı bir gün ders-i ' ām itsem gerek

[16b]
17

Mef' ulü/Fā' ilātü/ Mefā' ilü/ Fā' ilün

Humlar şikeste cām tehî yok vücūd meyi
İtdüñ esir-i kahve bizi hey zamāne hey

[16b]
18

Mef' ulü/Mefā' ilü/Mefā' ilü/Fe' ülün

Şevk-ı meyi la'lüñle kadeh düşmez elümden
Meyhāneye varınca yire değmez ayağum

[16b]
19

Mef' ulü / Fā' ilātü/ Mefā' ilü/ Fā' ilün

Ka' il miyüz bahārda meyden ferāğuña
Billāhi sākīyā düşerüz hep ayağuña

[16b]
20

Fe' ilātün/Fe' ilātün/Fe' ilātün/Fe' ilün

Görelî gül-ruhuñı būs-ı lebüñ ister dil
Mevsim-i gülde tabi' atda olur meyl-i şarāb

[16b]
21

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/ Fā' ilün

Görünen şanma şarāb-ı nābda yir yir habāb
Devr elinden çıkdı sākī sāğaruñ bağrınla baş

3.3. Mısra

[8a]
1

Beñzer ol mağdūd tıfla kim öper üstād elin

3.4. Gazeller

Çalışmamıza esas olan bu mecmûada Atfî'ye ait 11 gazel tespit edildi. Bu gazeller, mecmûadaki varak numarasına göre şu şekilde sıralanmıştır:

[66b]**1**

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün

- 1 Şanmañuz meygedede sāğar-ı şahbā çekerüz²
Def' ine renc-i gamuñ şîşe-i mīnā çekerüz
- 2 Bī-farz şanma bizüm āh-ı şerer-rīzümüzi
Düşmenüñ kaçdına şemşir-i mücellā çekerüz
- 3 Nuķre-i sīm ile teşhīr iderüz dilberi biz
Ne temennā eylerüz vaşla ne esmā çekerüz
- 4 Kāđı-ı maħkeme-i 'aşk olımağ hāsıd-i dūn
Muħabbet nazmına buṭlān ile imzā çekerüz
- 5 'Atfıyā kilik-i güher-pāşumuz alduķca ele
Rište-i nazmūmuza lü'lü'-i lālā çekerüz

[66b]**2**

Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilâtün/Fe' ilün

- 1 Dil-i āvāre kim ol zülf-i semensāya çıkar
Vuşlat-ı ümmīdin ider naħl-ı temennāya çıkar
- 2 Nāle-senc-i ruħ-ı dildār olalı 'aşık-ı zār
Muttaşıl zemzeme-sır evc-i süreyyāya çıkar
- 3 Germī-i āteş-i 'aşkı dile te'sīr ideli
Nār-ı āhum şereri ķubbe-i Mīnā'ya çıkar
- 4 Kūşe-i çeşmimüz cāy itse ħayāli yiridür
Bir perīdür ki leb-i cūyā temāşāya çıkar
- 5 Berg-i gülden yine tertīb-i bisāṭ eylemede
'Atfıyā faşl-ı tarab bülbül-i şeydāya çıkar

² Bu gazelin matla, hüsn-i matla ve makta beyitleri İsmail, Belig, *Nuħbetü'l-Āsār Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'ār* tezkiresinde (Abdulkadiroğlu, 1985: 357) yer almaktadır.

[66b]

3

Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün

- 1 Ne bir nev-res-i nihâl-bâr-ı ümmîd-âverüm vardur
Şinâs-ğadr-i dâna ne hünerver-i serverüm vardur
- 2 Ne oldı tãli'üm ahter-fürûzı maqla' -ı maqşûd
Ne dilde pertev-efken şem' -i mihr-i enverüm vardur
- 3 Ne bir kez zîveri ârâyiş-i bâzû-yı kãm oldum
Nigâh-i i' tibârda zerre deñlü ne yerüm vardur
- 4 Güşâyiş bulmadı bir dem derûnı ğonça-i ümmîd
Müsâ' id olmadı bahtum ne tãli' süz serüm vardur
- 5 Şarardı berg-i kãhe döndi cismüm nãleden ' Atfî
Gözümle çehre-i zerüm kıyâs eyler zerüm vardur

[67a]

4

Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün

- 1 Çanı ol ferş-i rãh-ı kûy-ı rindân olduğum demler
Girîbân çãk çãk âlüde-dãmân olduğum demler
- 2 Çanı ol cilve-i nãzı hürãm-ı şevğ-ı dilberle
Ser-i kûyında her dem hãle yeksân olduğum demler
- 3 Çanı ol h'ãhiş-i ümmîd-i âğüş-ı kenâr ile
Tekãpû-yı temennâda şitãbân olduğum demler
- 4 Çanı ol nağd-i cãn der-kef olup şevğ-i muhabbetde
Harîdâr-ı metã' -ı vaşl-ı cãnân olduğum demler
- 5 Çanı ol neşve-i şahbã-yı vaşl-ı yâr ile ' Atfî
Hurûş-ı mevc-hîzi reşk-i ' ummân olduğum demler

[67a]

5

Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün/Mefâ' ilün

- 1 Çanı ol nãle-senc-i âh-ı feryâd olduğum demler
Sebğ-i âmüz-ı ders-i ' aşka mu' tãd olduğum demler

2. K̄anı ol naqş-ı h̄üsn-i dilberi levh-i cebîn üzre
İdüp taşvîr reşk-i ârî-i Bihzâd olduğum demler
3. K̄anı ol dâne-i ümmîd-i h̄âlîle o fettânuñ
Giriftârî şikenc-i zülfi-şayyâd olduğum demler
4. K̄anı ol râkışın seyr eyleyüp mihr-i cebîn üzre
Nuvîd-i mâh-ı ‘îd-i vaşlla şâd olduğum demler
5. K̄anı ol h̄âlet-i şahbâ-yı şevk-i bezm-i dilber kim
H̄umâr-ı ğamdan ‘Atfî gibi âzâd olduğum demler

[67a]

6

Mefâ‘ ilün/Mefâ‘ ilün/Mefâ‘ ilün/Mefâ‘ ilün

1. Dem-â-dem sine çâk olmak saña yâr olduğumdandır
Hücûm-ı girye hep hicrûñle bîmâr olduğumdandır
2. Baña bu dehr-i düne ser-fürü idüp zebûn olmak
Düşüp pîr-i muğbeçe-i ‘aşka giriftâr olduğumdandır
3. Tenümde şerha-i âzâr dilde rahne-i muhannet
Hemân bir gül için minnet-keş-i hâr olduğumdandır
4. Mişâl-ı sâye her dem h̄âke yeksân olduğum böyle
Cefâ-i seng-i dehr ile dil-figâr olduğumdandır
5. Leked-h̄‘ârî ğam-ı yâr olduğum ‘Atfî gibi dâ‘im
Benüm ibrâm ile vaşla talebkâr olduğumdandır

[67b]

7

Mef‘ ulü /Fâ‘ ilâtü/Mefâ‘ ilü /Fâ‘ ilün

1. İy dâğ-ı ‘aşkı sineye pinhân koyup giden³
Kânûn-ı dilde âteş-i hırmân koyup giden
2. İy girye-senc-i nâle-i firkat iden beni
İy hem-nişîn-i külbe-i ahzân koyup giden
3. Olsam da derd-i hecr ile olmaz devâ resim
Bu tengnâ-yı mihnete şayân koyup giden

³ Sadeddin Nüzhet, (1936: 561), *Türk Şairleri* adlı eserinde Atfî'nin bu gazeline yer vermiştir.

- 4 Bir reh-neverd-i cevri ü cefâ-pîşedür beni
Şahrâ-yı gâmda hem-dem-i hicran koyup giden
- 5 Kılmaz mı dest-i lütf ile ma‘ mür ‘ aceb yine
Bu hâne-i derûnumı vîrân koyup giden
- 6 Hayfâ ki la‘ l-i nâbını bir kere şunmadı
Serşâr-ı câm-ı ‘ aşk ile hayrân koyup giden
- 7 Bir nev-hırâm-ı ‘ arşa-i naḥvet-perestdür
‘ Atfî-zârı bî-ser ü sâ mân koyup giden

[67b]

8

Mefâ‘ ilün/Mefâ‘ ilün/Mefâ‘ ilün/Mefâ‘ ilün

- 1 Varup ol şâh-ı hüsne ‘ arz-ı hâl idüp niyâz itsek
Göñül kufli-ı zebân-h‘ âhişi bir kerre bâz itsek
- 2 Yeter tesvîd-i meşq-nâme-i hatt-ı siyâh itdün
Dehâni şevkı ile hâmemüz mu‘ ciz-tırâz itsek
- 3 Mişâl-ı âb düşsek pâyına evvel naḥl-i bâlânuñ
Dil-i üftâde-i pâ-mâl-ı kadd-i serv-i nâz itsek
- 4 Tıyurur nâle ile sırr-ı ‘ aşkı ‘ âleme bir kez
Göñül didükleri dîvâneye ger keşf-i râz itsek
- 5 Nevâ-yı nâlemüz dutdı ser-â-ser mülk-i ‘ uşşâkı
Çekilsin küy-ı yâre ‘ Atfîyâ ‘ azm-i hicâz itsek

[67b]

9

Fâ‘ ilâtün/Fâ‘ ilâtün/Fâ‘ ilâtün/Fâ‘ ilün

- 1 Gönce-i ümmîd-i zîb-i bâğ-ı hırmân eyleme
Kadrini ber-ter iken kâlıyla yeksân eyleme
- 2 Virme zülf-i dilbere göñlüñ perîşân eyleme
Başına âzâde iken kayd-ı hicrân eyleme
- 3 Zîb-i destâr nazar itme gül-i ruḥsârını
‘ Andelîb-i bî-nevâ gibi zâr u giryân eyleme
- 4 Virme ruḥşat ḥandeye cânâ tebessüm-rîz eyle
Leblerini bezm-i aḡyâra nemekdân eyleme

- 5 Pertev-endâz bir cemâl olma raķībūñ bezmine
Meclisinde ruķlarıñ Şem‘ -i Őebistān eyleme
- 6 MıhrveŐ ‘ arz itme ĥüsnūñ her derūnı tıreye
Sāĝar-ı mīnā gibi her bezmi raķŐān eyleme
- 7 Zıver-i çārŐū-yı ‘ azmān eyle ‘ Atfî kendūñi
Encümen-ārā-yı bezm-i ĥod-fürūŐān eyleme

[68a]

10

Fā‘ ilātün/Fā‘ ilātün/Fā‘ ilātün/Fā‘ ilün

- 1 Yāre karşı çıķmaĝa ‘ azm eylemiŐdür cānımız
Ķāyil olur mı ‘ aceb bilmem nedür cānānımız
- 2 Seyre bāĝa bilmezüz ĝanda çıķar ol serv-i nāz
Seyle virdi kūy-ı yāri çeŐm-i ĥün-efŐānımız
- 3 Üstimüzden geçdüĝınca dāmenūñ berçide it
İy sehī ĝaddüm bulaŐmasun saĝa tek ĝanımız
- 4 ‘ AndelibveŐ ĝülŐen-i āfāķı dutdı Őitımız
Diñlemez bilmem niçün ol ĝül bizüm efĝānımız
- 5 Yanımızdan ol perī geçduķça rū-gerdān olur
Yüz çevirdi gibi bizden ‘ Atfıyā sultānımız

[68a]

11

Mefā‘ ilün/Mefā‘ ilün/Mefā‘ ilün/Mefā‘ ilün

- 1 PerīŐān itse zülfüñ bũy-ı ‘ anber-rīz olur peydā
Dil-i āvārelerden āh-ı dũd-engīz olur peydā
- 2 Ĥayāl-ı ‘ aķs-ı müjĝānuñ götürsem ĥātıra yārūñ
Derūn-ı sīnede bir ĥancer-i ser-tīz olur peydā
- 3 Gören devr-i ĝamerde fitne-i āĥir zamāndur dir
Ķaçan gird-i ‘ izārında ĥaĥt-ı nev-hīz olur peydā
- 4 Ne dem kim kūŐe-i kākülden itse ‘ arızuñ pür-tāb
Doĝup maĝribde ĝün āŐār-ı rustāĥīz olur peydā
- 5 Gülistān seyrin itdüķçe libās-ı surĥ ile ‘ Atfî
Gözümden mā-cerā-yı seyl-i ĥün-āmīz olur peydā

Sonuç

Son yıllarda mecmûalarla ilgili çalışmalarda artış olduğu görülmektedir. Klasik Türk şiiri açısından şiir mecmûaları önem arz etmektedir. Bu şiir mecmûalarından istifade edilerek divanların hazırlanması, Atfî gibi kaynaklarda hakkında yeterli bilgi bulunmayan şairlerin şiirlerinin ortaya çıkarılması ve edebî kişilikleri hakkında bilgi sahibi olunması, mecmûaların Klasik Türk edebiyatı tarihi açısından ne kadar önemli olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum Eserler 663 arşiv numaralı mecmûada tespit ettiğimiz ve Bosnalı Atfî Ahmed Efendiye ait olduğunu düşündüğümüz Atfî mahlaslı 21 beyit, 1 mısra ve 11 gazel tanıtılmış ve bu şiirlerin çeviri yazılı metni verilmiştir. Çeviri yazılı metinde ayrıca şiirlerin üstünde varak numaraları kaydedilmiştir. Bu mecmûada şiirlerin sunumunun yanında kısa bir değerlendirme de yapılmıştır. Kaynaklarda divan sahibi olduğuna dair herhangi bir kayıt bulunmayan Atfî Ahmed Efendinin yayımlanmamış şiirlerini kapsayan bu çalışma, şaire ait yeni şiirlerinin tamamı değildir. Başka araştırmalar sonucunda Atfî Ahmed Efendiye ait daha fazla şiirlere ulaşılabilir. Atfî Ahmed Efendi, genel olarak matlalarda ve müfred beyitlerde, gazellere göre daha sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde aşk ve aşkın halleri klasik geleneğe uygun olarak dile getirilmiştir. Bu çalışmayla şairin şiirlerinin günümüz okuyucusu ve araştırmacısıyla buluşması amaçlanmıştır. Araştırmamızda mecmûa içerisinde Ahmed Paşa, Bâkî, Nev'î, Fuzûlî, Nâbî, Nef'î ve Figânî gibi önde gelen şairlerin ve ismi duyulmayan birçok şaire ait şiirlerin yer aldığı görülmektedir.

Şiir mecmûaları ile ilgili çalışmaların sayısı arttıkça Atfî'ye ait yeni şiirlerin ortaya çıkması muhtemeldir. Bu vesileyle çalışmamızın Atfî'ye ait yeni şiirlerin ortaya çıkması için bir başlangıç noktası olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Atfî Ahmed Efendi, *İstanbul Millet Ktp. Alî Emirî Lgt.* No: 258.

Atfî Ahmed Efendi, *Konya İl Halk Ktp., F.N. Uzluk*, No: 6886.

Millet Kütüphanesi *AEME 663 Numaralı Mecmûa*.

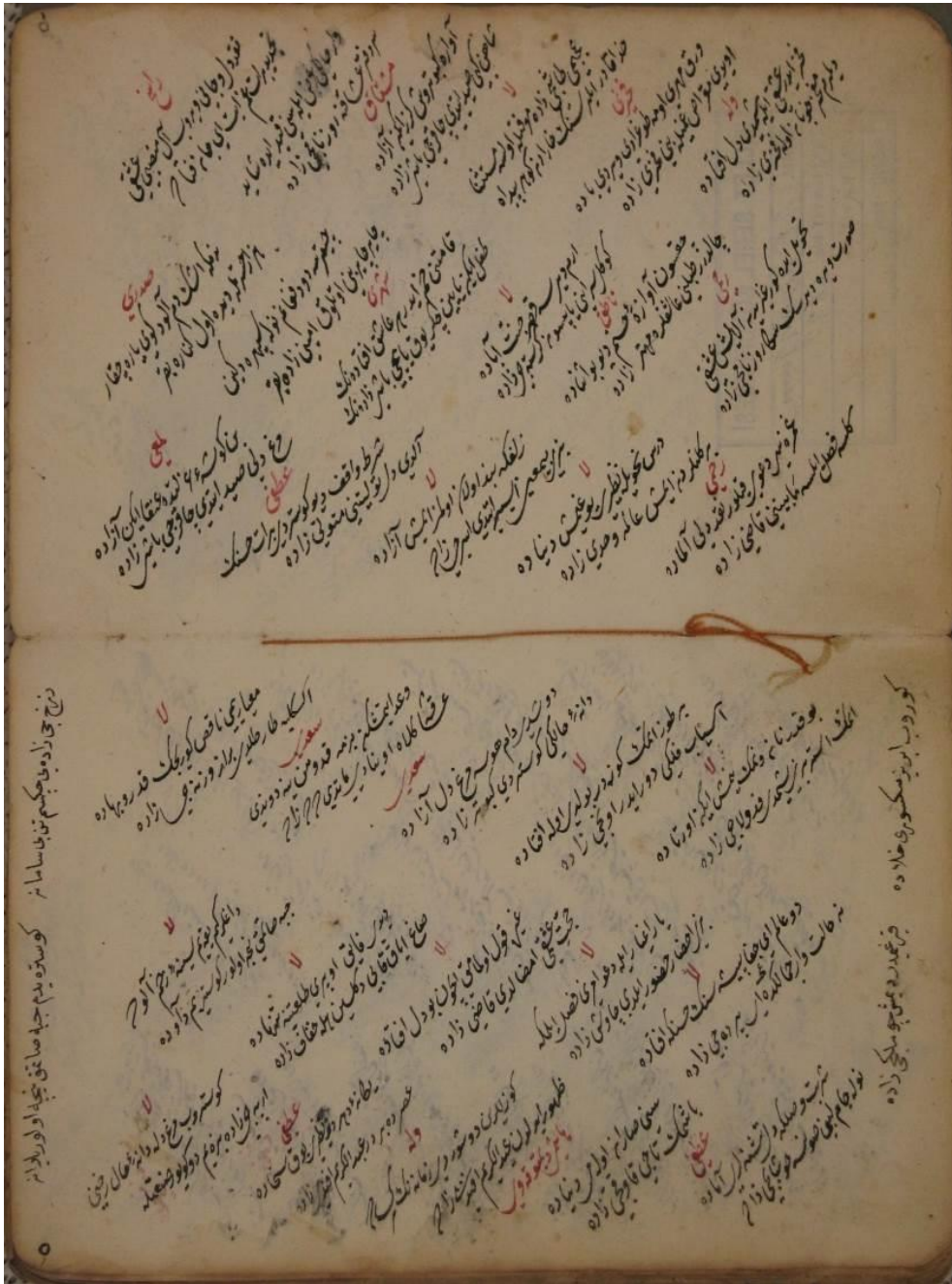
Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (hızl). (1985), *İsmail, Beliğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Aynur Hatice, Çakır Müjgan, Koncu Hanife, Kuru Selim S, Özyıldırım Ali Emre. (2014), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları, İstanbul.

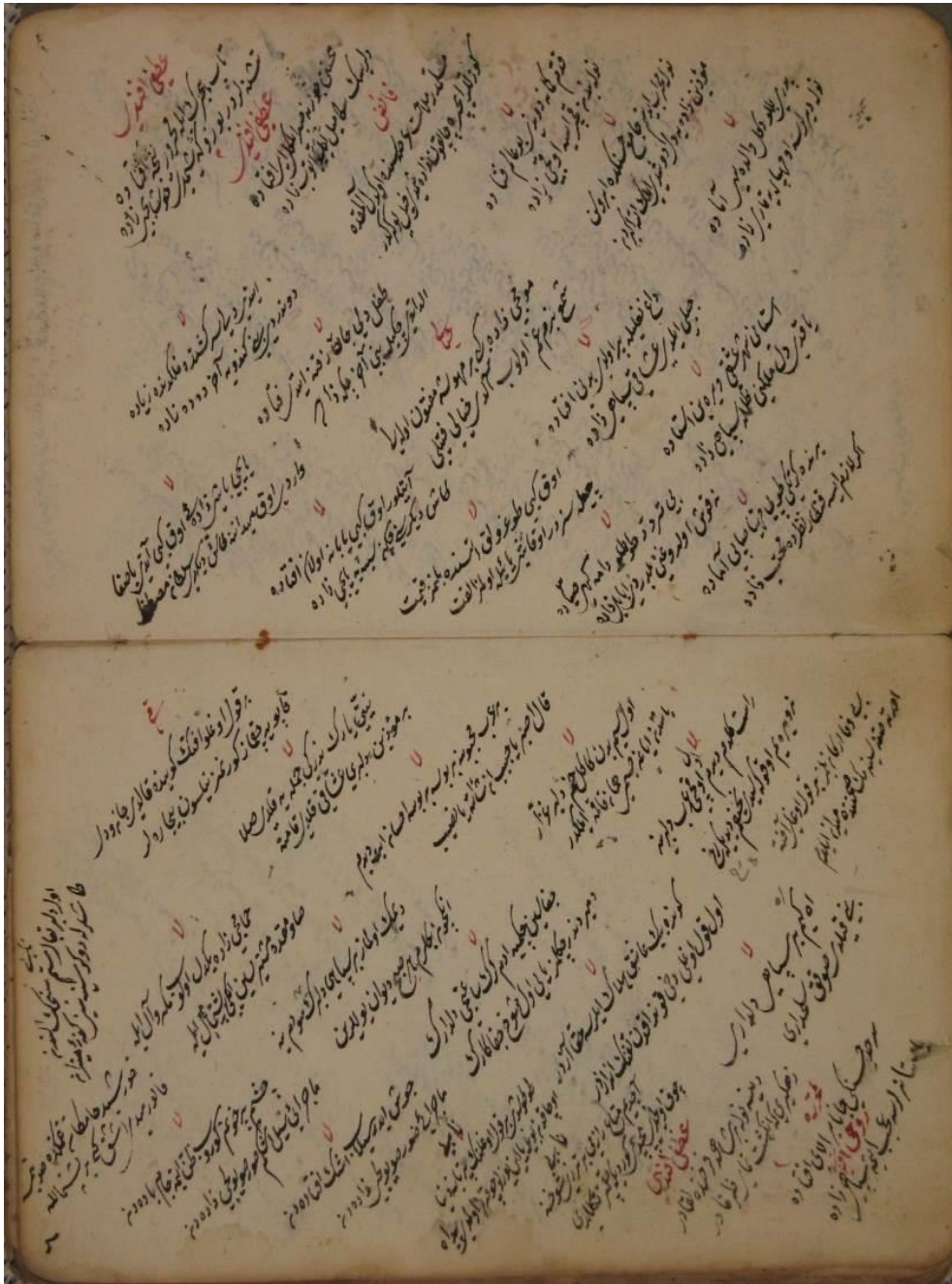
- Devellioğlu, Ferit. (1997), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Ekici, Hasan. (2017), *Bosnalı Atfî Ahmed Efendi'nin Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî'si, (İnceleme-Tenkitleli Metin-Sözlük-Dizin)*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adıyaman.
- Ekici, Hasan (2017). "Bosnalı Atfî Ahmed Efendi'nin Şerh-i Tuhfe'si ve Şerh Metodu". *Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi The Journal Of Ottoman Studies*. 1(2): 19-36.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. (1936), *Türk Şairleri*. C. 2, Suhulet Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.
- Gıynaş, Kamil Ali. (2011), "Şiir Mecmûaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası". *Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S. 25, 245-260.
- İçli, Ahmet (2016). "Fâsîh'in Yeni Türkçe Şiirleri". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature* 2(1), 189-204.
- İpekten, Haluk. (1999), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Kesik Beyhan, Pehlivan Zehra, Şengül Emre. (2015), "Bir Şiir Mecmûasından Hareketle Muhibbî'nin Yayınlanmamış Şiirleri", *International Journal of Language Academy*, Sayı: 3/1, s. 361-373.
- Köksal, M.Fatih. (2016), *Yâ Kebîkeç Mecmûalar Arasında*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Ünver, İsmail. (1993), "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Türkoloji Dergisi* XI (1), 51-89.
- <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com>, (30.12.2017).

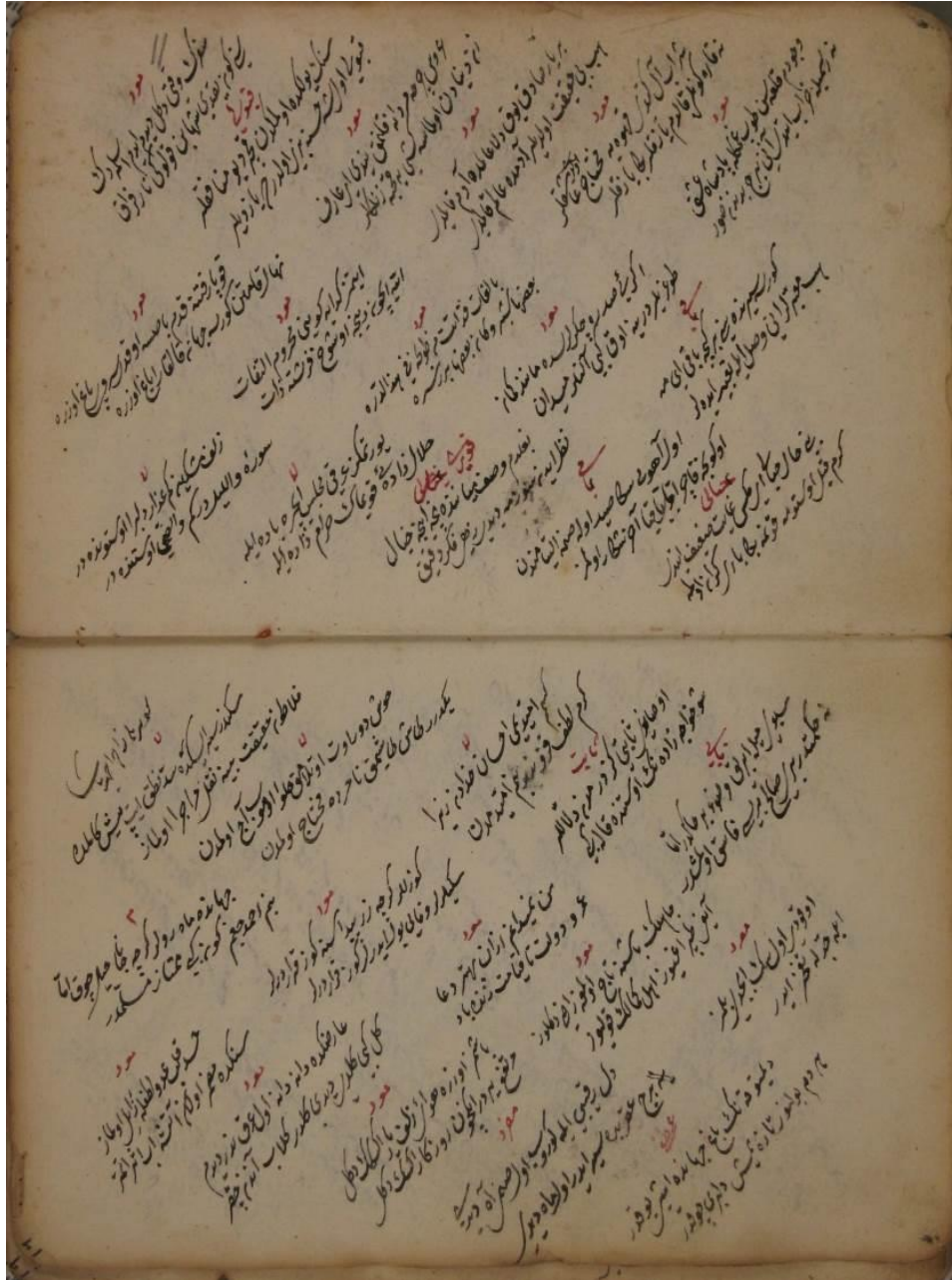
EK: Orijinal Metinler
Şiir: Beyitler [4b-5a]

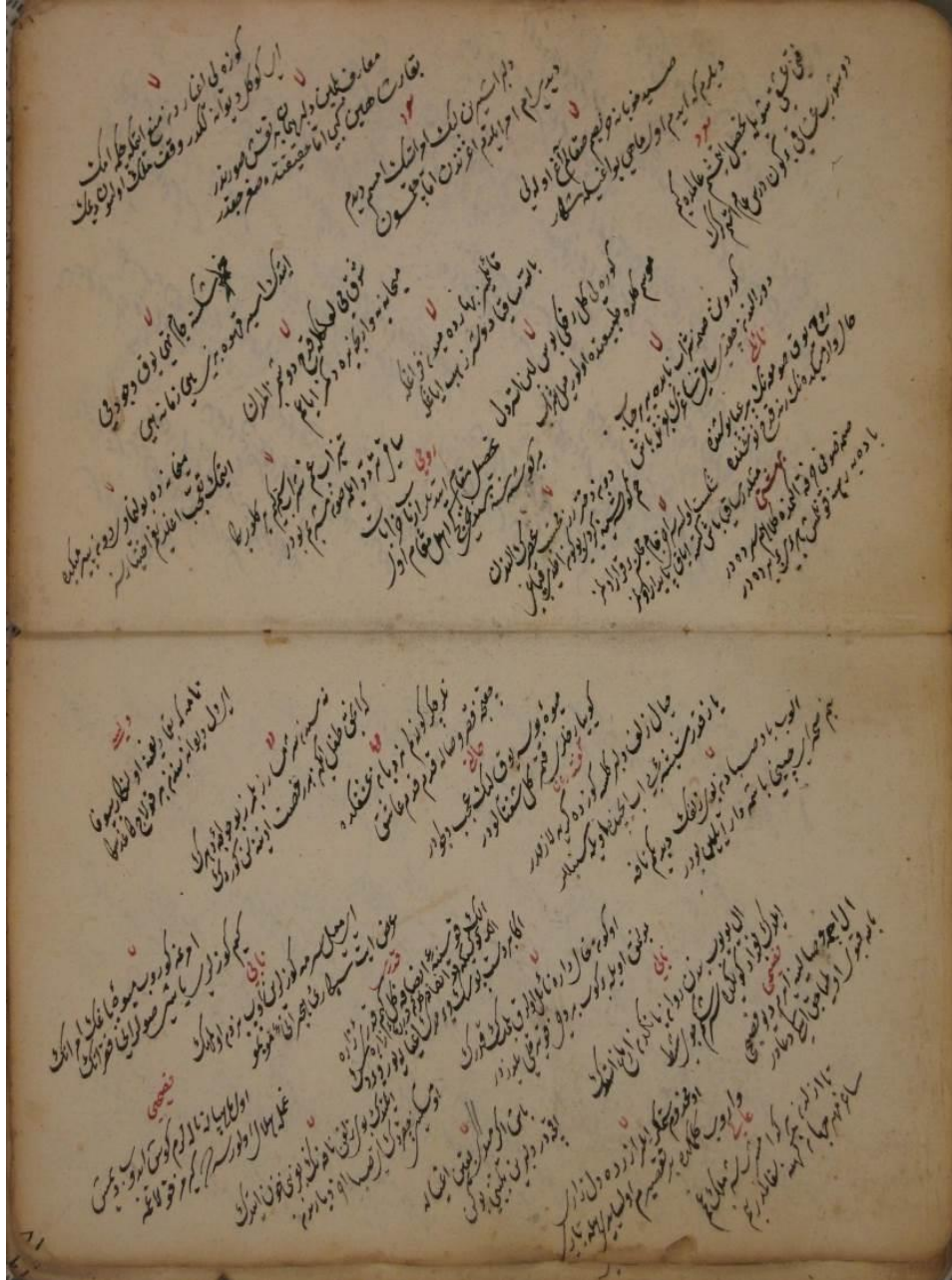
Şiir: Beyitler [5b-6a]

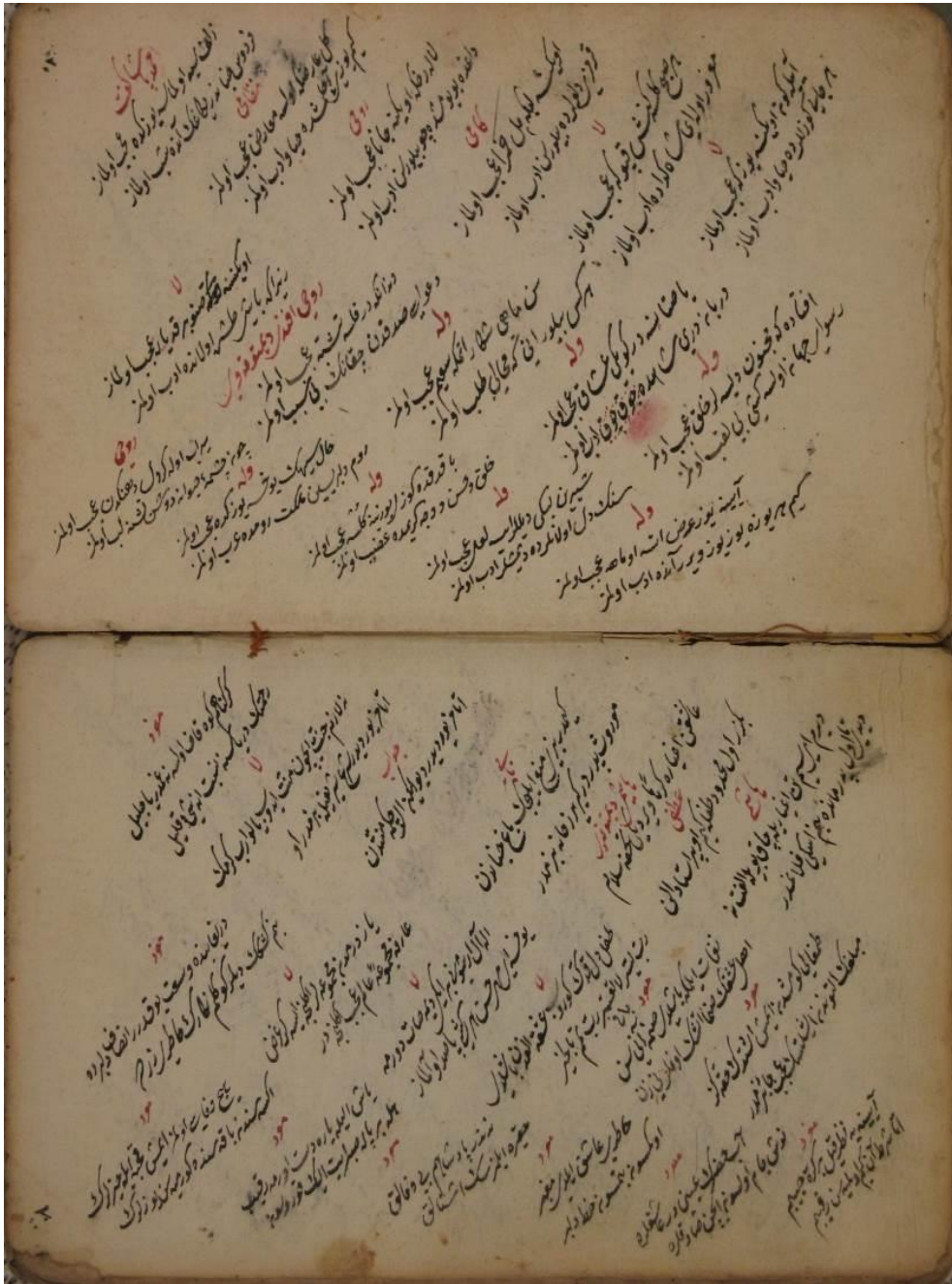
Şiir: Beyitler [16a]

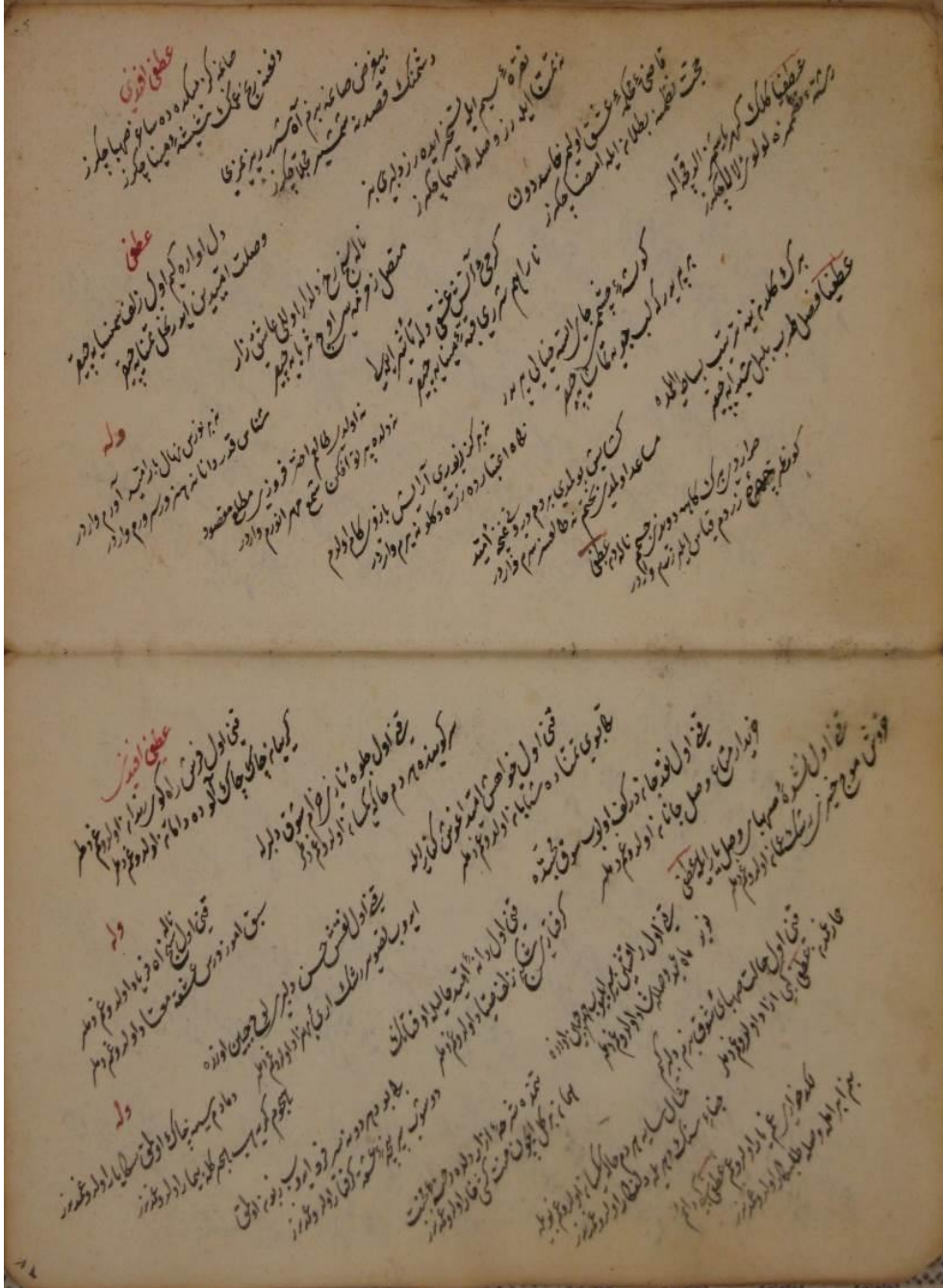
Şiir: Beyitler [16b]

Şiir: Mısra [8a]

Şiir: Gazeller [66b-67a]

Şiir: Gazeller [67b-68a]

